

Nota van Antwoord zienswijzen winningsplan voor Ganzebos Fase 3

Versie 28 mei 2018

Kenmerk 18121533

Volg-nr.	Zienswijze-nr.	Onderdeel	Onderwerp
<i>1</i>			<i>Planmatig beheer</i>
1a	0001, 0002, 0003	Zienswijze	Indieners willen dat boorputten zodanig worden aangelegd dat de contouren van de holruimte hun perceel niet raken of dat de leiding hun weiland niet doorkruist.
		Antwoord	In artikel 24 van het Mijnbouwbesluit zijn de inhoudseisen aan het winningsplan nader uitgewerkt. Daarbij is bepaald dat de ligging, lengte en diameter van de verbuizing van de boorgaten dienen te worden beschreven in het winningsplan. De minister wijst erop dat afwegingen voor de locatiekeuze van de boorputten geen onderdeel vormen van het toetsingskader van een winningsplan. Deze beoordeling wordt in het kader van de omgevingsvergunning gemaakt en wordt dan ook niet in het instemmingsbesluit opgenomen.
1b	0008, R010	Zienswijze	Zoals indiener in haar advies als decentrale overheid heeft aangegeven, is er toenemende interesse voor mogelijk toekomstig hergebruik van zoutcavernes. Gasolie wordt al opgeslagen in twee cavernes in Enschede. Enkele jaren geleden was er een initiatief om potentieel instabiele cavernes te stabiliseren o.a. met vliegassen uit afvalverbrandingsovens. Berichten in de media duiden op andere vormen van herbenutting van cavernes in de verdere toekomst. Opslag van perslucht en waterstofgas werden daarbij genoemd. Een winningsplan zou niet alleen moeten gaan over zoutwinning op zich, maar ook over de periode na beëindiging van de winning van zout in de betreffende cavernes. Zijn cavernes voor andere activiteiten dan zoutwinning nuttig te gebruiken? En zo ja, welke voorwaarden moeten daar dan aan gekoppeld worden om dit mogelijk maken op een voor mens en milieu veilige manier. En mocht nuttig hergebruik op korte termijn niet mogelijk zijn, dan kan het verstandig zijn de zoutwinning zodanig te beëindigen dat toekomstige hergebruiksmogelijkheden niet bij voorbaat al onmogelijk worden gemaakt. Hergebruiksmogelijkheden kunnen volgens de indiener op maatschappelijk draagvlak rekenen. Indiener vindt het van belang dit in het instemmingsbesluit op te nemen.
		Antwoord	De minister is het in algemene zin met de indieners eens dat het wenselijk is ruim op tijd na te denken over nuttig gebruik van de cavernes nadat het zout gewonnen is. Het winningsplan is daar echter niet het geschikte document voor. Het winningsplan beschrijft de effecten van de wijze van winning, de effecten van de bodembeweging ten gevolge van de winning en de maatregelen ter voorkoming van schade door bodembeweging, de risico's voor omwonenden, gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan. De winning duurt tot 2035. Op

			<p>voorhand is de behoefte voor gebruik niet goed te voorspellen.</p> <p>AkzoNobel geeft in het winningsplan aan dat er mogelijk reststroomberging wordt toegepast, waarbij reststoffen uit de fabriek en pekeldzuivering in de zoutcavernes wordt gebracht. Het gaat hier om onoplosbaar materiaal en andere stoffen dan natriumchloride die in de pekeldzuivering verwijderd worden: een bromidestroom, een onverzadigde- en verzadigde slurry stroom en een brak water stroom. Andere vormen van hergebruik zijn volgens AkzoNobel niet aan de orde. Een nadere beschrijving van het hergebruik wordt daarom niet nodig geacht. Al dan niet hergebruik van de cavernes in de periode na beëindiging van de winning van zout in de betreffende cavernes is geen weigeringsgrond voor het instemmingsbesluit.</p> <p>Op grond van artikel 36 lid 2 van de Mijnbouwwet kan de minister aan de instemming met het winningsplan voorschriften verbinden, indien deze gerechtvaardigd worden onder meer in het belang van het planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, aardwarmte, andere natuurlijke rijkdommen, waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater, of mogelijkheden tot het opslaan van stoffen. In artikel 2 van het instemmingsbesluit is bepaald dat door AkzoNobel uiterlijk 31 december 2030 een plan van aanpak moet worden ingediend. Dit plan van aanpak voor de afsluiting heeft betrekking op de potentiële risico's van de ondergrondse processen bij het afsluiten van de cavernes.</p>
1c	0005	Zienswijze	<p>In artikel 2 is bepaald dat door AkzoNobel uiterlijk 31 december 2030 een plan van aanpak moet worden ingediend, waarin aandacht is voor de potentiële risico's van de ondergrondse processen op de veiligheid en het milieu na afsluiten van de cavernes uit Ganzebos Fase 3. Zoals terecht wordt aangegeven in paragraaf 5.6.2. van het ontwerpbesluit, moet op grond van artikel 39 van het Mijnbouwbesluit uiterlijk één jaar na het staken van het winnen een sluitingsplan worden ingediend. De eerder genoemde potentiële risico's zullen onderdeel zijn van het sluitingsplan. Het is de indiener onduidelijk hoe het voorgestelde plan van aanpak zich tot dit sluitingsplan verhoudt en waarom de in artikel 2 genoemde potentiële risico's in een apart plan en op een ander, schijnbaar niet aan de sluiting gerelateerd, tijdstip vastgelegd zouden moeten worden. Ook is niet helder wat het precieze doel van dit plan van aanpak is. Door indiener wordt nut en noodzaak van dit plan van aanpak naast het sluitingsplan dan ook betwijfeld.</p>
		Antwoord	<p>Op grond van artikel 36 lid 2 van de Mijnbouwwet kan de minister aan de instemming met het winningsplan voorschriften verbinden, indien deze gerechtvaardigd worden onder meer in het belang van het planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, aardwarmte, andere natuurlijke rijkdommen, waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater, of mogelijkheden tot het opslaan van stoffen.</p>

			<p>Artikel 2 van het instemmingsbesluit is gebaseerd op het advies van SodM. De aspecten die worden beoordeeld in het plan van aanpak zijn in principe hetzelfde als in het sluitingsplan. In het sluitingsplan dienen eveneens de maatregelen te worden beschreven om de beëindiging veilig te laten verlopen. Het plan van aanpak wordt in eerder stadium opgesteld, ruim vóór het uiteindelijke sluitingsplan. De meerwaarde van het plan van aanpak is dat al vóór dat de winning wordt beëindigd inzicht wordt verkregen in de eventuele risico's en hoe AkzoNobel daarmee denkt om te gaan. Het sluitingsplan moet immers pas een jaar ná de beëindiging worden ingediend. In het winningsplan wordt enkel genoemd dat het verlaten van de cavernes onderdeel is van het veel grotere mijnbouwwerk Boorterrein Twenthe-Rhein. Om inzicht te krijgen in de daadwerkelijke toekomstige kosten voor het verlaten van de cavernes, de mogelijkheden tot hergebruik en de ontwikkeling voor veiligheid en milieu adviseert SodM dit plan van aanpak ruim voor het begin van de abandonnering van AkzoNobel te ontvangen. Op voorhand de behoefte voor hergebruik van cavernes niet goed te voorspellen en is het wenselijk ruim op tijd na te denken over nuttig gebruik van de cavernes nadat het zout gewonnen is.</p> <p>Ter verduidelijk zal de term afsluitingsplan vervangen worden door Plan van Aanpak Afsluiting.</p>
1d	0011	Zienswijze	<p>In het plan is naar mening van indiener geen rekening gehouden met de ondergrondse hoogspanningskabel.</p> <p>Indiener stelt dat er geen overleg is gepleegd voor de planning en ontwikkeling van de holruimten, terwijl zij. Is eigenaar van de hoogspanningskabel belanghebbende is bij de situering van de boorgaten. Indiener stelt verder dat er niet is onderzocht welke gevolgen dit kan hebben op de hoogspanningskabel.</p> <p>Indiener wijst erop dat voor eigenaren van hoogspanningsinfrastructuren het van groot belang is om de leveringszekerheid van elektriciteit te kunnen garanderen.</p>
		Antwoord	<p>De minister wijst erop dat afwegingen voor de locatiekeuze van de boorputten geen onderdeel vormen van het toetsingskader van een winningsplan. Deze beoordeling wordt in het kader van de omgevingsvergunning gemaakt en wordt dan ook niet in het instemmingsbesluit opgenomen. De minister vertrouwt er tevens op dat AkzoNobel hoogspanningsinfrastructuur meeneemt in het risicobeeld. Tot slot wijst de minister erop dat AkzoNobel de wettelijk verankerde taak heeft om schade aan nutsvoorzieningen, te voorkomen. AkzoNobel heeft een beschrijving gegeven van de risico's voor omwonenden, gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan met een risicobeoordeling. hieruit wordt geconcludeerd dat het zeer onwaarschijnlijk is dat door de winning van steenzout door oplosmijnbouw bodemtrillingen geïnduceerd worden. Omdat als gevolg van de geplande zoutwinning geen merkbare bodemtrillingen worden voorzien, is er ook geen schadelijk gevolg van bodemtrillingen te verwachten op hoogspanningskabels.</p>

			De minister is het overigens met indiener eens dat bij de uitvoering van de werkzaamheden en/of activiteiten binnen de belemmerde stroken van hoogspanningskabels moet worden voldaan aan de daarvoor geldende regelgeving om gevaarlijke situaties voor personen en de hoogspanningsverbinding te voorkomen.
		Conclusie	De term 'afsluitingsplan' wordt vervangen door 'plan van aanpak afsluiting'. Naast deze wijziging in de terminologie zijn er gelet op bovenstaande onderdelen van de zienswijzen met betrekking tot planmatige winning geen gronden om het instemmingsbesluit Ganzebos Fase 3 te wijzigen.

Volg-nr.	Zienswijze-nr.	Onderdeel	Onderwerp
2			<i>Schade door bodembeweging</i>
2a	0008, R010	Zienswijze	Indiener stelt dat de minister heeft ingestemd met het uitvoeren van een nulmeting om eventuele onduidelijkheden rondom aansprakelijkheid in de toekomst te beperken. De nulmeting is bedoeld als hulpmiddel om gedurende de winning, bij een vermoeden van mijnbouwschade aan een gebouw het oorzakelijk verband tussen de winning en de eventueel toekomstige gebouwschade te kunnen vaststellen. Hoewel het niet erg waarschijnlijk is dat als gevolg van zoutwinning schade zal ontstaan. In paragraaf 5.4.3 van het ontwerp instemmingsbesluit is te lezen dat de bodembeweging bestaat uit bodemdaling en bodemtrillingen maar dat er geen schade wordt verwacht. Toch acht indiener het van belang om in voorkomende gevallen aan te kunnen tonen of er al dan niet een oorzakelijk verband bestaat tussen eventuele bodemtrillingen en gebouwschade die als gevolg daarvan zou kunnen ontstaan. Indiener vraagt de minister in het instemmingsbesluit op te nemen dat AkzoNobel de bodemtrillingen gedurende de winningsperiode deugdelijk meet en deze meetgegevens op een inzichtelijke wijze openbaar maakt.
		Antwoord	Er is sprake van een deugdelijk meetnet voor bodemtrillingen. Het meetnetwerk van KNMI geeft in dit geval voldoende dekking. De meetresultaten daarvan worden openbaar gemaakt op de website van het KNMI, daarom is het niet nodig hierover een voorschrift op te nemen. Hierbij wordt opgemerkt dat de kans op schade als gevolg van bodembeweging als gevolg van zoutwinning op basis van het winningsplan Ganzebos Fase 3 verwaarloosbaar is. Dit wordt bevestigd in het advies van SodM en TNO op het winningsplan. SodM heeft op dit punt dan ook geen aanvullende voorschriften geadviseerd. De minister rekent in het kader van de transparantie en maatschappelijke verantwoordelijkheid en vanwege het feit dat AkzoNobel sinds ruim een jaar deelneemt aan het overleg met de regio over zoutwinning in Twente, er op dat AkzoNobel hier

			eventuele bevindingen communiceert.
2b	0007, 0009	Zienswijze	Indiener verzoekt om inzicht in welke selectie van bouwwerken onder de nulmeting vallen.
		Antwoord	Voor het vaststellen van de representatieve selectie voor de opname van de bouwkundige staat zal AkzoNobel, na overleg met de gemeenten Enschede en Hengelo, bepalen welke gebouwen geselecteerd worden. Een representatieve selectie houdt in dat een zorgvuldig gekozen selectie van voor bodembeweging gevoelige bouwwerken wordt gemaakt. Bij de selectie kan onder andere de leeftijd, de bouwkundige constructie van een bouwwerk evenals de status van gemeentelijk of Rijksmonument een rol spelen. De representativiteit is gelegen in het feit dat de meetresultaten ook bruikbaar dienen te zijn voor het beter kunnen vaststellen van eventuele mijnbouwschade gedurende de gaswinning aan bouwwerken in het invloedsgebied die niet onderhevig zijn geweest aan de bouwkundige vooropname. De opname van de bouwkundige staat zal uitgevoerd worden door een derde partij. Aangezien AkzoNobel verantwoordelijk is voor de opname van de bouwkundige staat zal AkzoNobel een partij inhuren om dit werk uit te voeren. Het plan van aanpak voor de opname van de bouwkundige staat zal worden ingediend bij de minister. AkzoNobel deelt het Plan van Aanpak met de betrokken bewoners en de gemeente Enschede en Hengelo.
2c	00007, 0009	Zienswijze	Indiener stelt dat in het ontwerp-instemmingsbesluit wordt gesproken over de registratie van bodemtrillingen. Indiener stelt dat deze metingen alleen worden uitgevoerd tijdens het boren van de nieuwe putten en niet nadien. Indiener is het daar niet mee eens. Alle trillingen die AkzoNobel veroorzaakt moeten gemeten kunnen worden vindt de indiener, zodat duidelijk is waar bodemtrillingen vandaan komen. Dit is van belang in samenhang met de nulmeting van de staat van bouwwerken. Duidelijk moet zijn dat als er schade door trillingen ontstaat, dit te maken heeft met een bodemtrilling veroorzaakt door de zoutwinning.
		Antwoord	De minister onderschrijft de stelling dat de bodemtrillingen gedurende de winning goed moeten worden gemonitord. Omdat volgens de online database van aardbevingen op de website van het KNMI gedurende de periode van metingen geen (geïnduceerde) trillingen rond het boorterrein Hengelo zijn opgetreden, acht TNO het zeer onwaarschijnlijk dat door de winning van steenzout met oplosmijnbouw bodemtrillingen geïnduceerd worden. Mochten er toch trillingen geïnduceerd worden, dan zullen deze volgens TNO door de geïnstalleerde seismometers, die deel uitmaken van het KNMI netwerk, in de provincies Overijssel, Utrecht en Drenthe geregistreerd worden. Sinds 2015 is dit netwerk dicht genoeg om alle bevingen tussen een magnitude vanaf 0,5 waar te nemen. Deze gegevens worden geregistreerd en zijn beschikbaar via het dataportaal van het KNMI. Anders dan indiener veronderstelt, vindt derhalve monitoring van bodemtrilling plaats.
2d	R012	Zienswijze	Indiener geeft aan dat in het geval de inherent veilige hoogte wordt aangepast tijdens de productiefase dat dit dient te worden getoetst door SodM, omdat de inherente veilige hoogte

			volgens de decentrale overheden een belangrijke parameter voor de borging van veiligheid is.
		Antwoord	De minister onderschrijft het belang van het winnen van zout uit stabiele cavernes en het voorkomen van schade aan het oppervlak. Het advies van SodM om een voorschrift in het instemmingsbesluit op te nemen dat AkzoNobel uiterlijk 3 maanden na afloop van het boren een herberekening van de inherente veiligheidshoogte per zoutcaverne dient aan te leveren, ter toetsing aan SodM wordt overgenomen. De veiligheidshoogte wordt derhalve vastgesteld uiterlijk 3 maanden na afloop van het boren. De inherent veilige hoogte van een caverne wordt bepaald bij het begin van de uitloging en ná iedere sonarmeting.
2e	R012	Zienswijze	Indiener adviseert om de voorwaarde op te leggen dat AkzoNobel nagaat of er een gereede kans is dat als gevolg van de winning schade optreedt aan de bentonietcementwanden van de voormalige vuilstortplaats TOP Beckum. Indien er sprake is van kans op schade dient te worden nagegaan welke maatregelen AkzoNobel dient te nemen om deze schade te voorkomen.
		Antwoord	De minister constateert dat, op basis van het advies van SodM en de uitkomst van de SRA, de kans op bodemtrillingen en nadelige gevolgen daarvan uiterst klein zullen zijn. De minister stelt vast dat uit de uitgebrachte adviezen volgt dat de kans op schade door bodembeweging verwaarloosbaar is. In de SRA-methodiek is schade aan gebouwen en infrastructuur meegenomen. De bentonietcementwanden van de voormalige vuilstortplaats vallen daar ook onder. Ook de verwachte bodemdaling geeft geen aanleiding tot het nemen van (compenserende) maatregelen ter voorkoming van schade. Mochten er toch maatregelen nodig blijken, dan is AkzoNobel verplicht alle kosten te vergoeden waarvan is aangetoond dat er een directe relatie met zoutwinning is. Op grond van artikel 6:177 van het Burgerlijk Wetboek is de mijnbouwexploitant immers aansprakelijk voor schade ten gevolge van zoutwinning. Nu deze aansprakelijkheid in de wet is geregeld, wordt hieromtrent geen voorschrift opgenomen.
		Conclusie	De term 'nulmeting bouwkundige staat' wordt vervangen door 'opname bouwkundige staat'. Naast deze wijziging in de terminologie zijn er gelet op bovenstaande onderdelen van de zienswijzen met betrekking tot schade door bodembewegingen geen gronden om het instemmingsbesluit Ganzebos Fase 3 te wijzigen.
3			<i>Natuur en milieu</i>
3a	0008, R010, R012	Zienswijze	Indieners stellen dat in het ontwerp instemmingsbesluit de minister aangeeft dat gevolgen voor het milieu en voor de natuur weliswaar onderdeel zijn van het toetsingskader van het winningsplan, maar ook dat eventuele bovengrondse gevolgen worden afgewogen in het kader van de omgevingsvergunning en daarom niet worden meegewogen in de beoordeling van het winningsplan. Een dergelijke strikt juridische benaderingswijze gaat volledig voorbij aan de maatschappelijke wens om meer invloed op ontwikkelingen in de eigen leefomgeving van

			mensen.
		Antwoord	Op grond van artikel 36 lid 1 van de Mijnbouwwet dient het winningsplan te worden getoetst aan de gevolgen voor natuur en milieu. De focus van het winningsplan is gericht op de ondergrond. In het kader van het instemmingsbesluit kunnen de mogelijke gevolgen van bodemdaling voor de waterhuishouding en eventuele gevolgen van bodemtrillingen een rol spelen. Gezien de geringe te verwachten bodemdaling als gevolg van de zoutwinning van circa 0,24 millimeter per jaar met een cumulatieve daling na 100 jaar van circa 25 millimeter in het diepste deel van de bodemdalingssom, welke tevens kleiner is dan de kritische grens van 5 centimeter die het waterschap hanteert, worden er geen effecten op de waterhuishouding als gevolg van de bodemdaling door zoutwinning verwacht. Daarnaast is de kans op bodemtrillingen verwaarloosbaar. Er worden geen negatieve gevolgen op natuur en milieu verwacht. De bovengrondse gevolgen van de mijnbouwlocatie worden bij de omgevingsvergunning getoetst, omdat de omgevingsvergunning de realisatie van het (bovengrondse) mijnbouwwerk regelt. Voor de ontwikkeling van Ganzebos Fase 3 is in april 2016 een aanmeldnotitie voor een m.e.r.-beoordeling opgesteld, waarin de milieueffecten zowel in de biosfeer als in de ondergrond worden beschreven.
3b	0004, 0007, 0008, 0009, R010	Zienswijze	Indieners stellen dat momenteel dieselolie als mijnbouwhulpstof bij de zoutwinning wordt gebruikt. Vanuit het oogpunt van een goed gecontroleerde vorming van cavernes begrijpt indiener dit. Daar staat tegenover dat er door de tijd heen verschillende lekkages van dieselolie geweest zijn. De meeste van beperkt omvang, maar in 2016 kwam een grotere lekkage aan het licht. Indiener staat op het standpunt dat alle risico's die samenhangen met zoutwinning zoveel mogelijk voorkomen moeten worden. Dat het gebruik van dieselolie tot risico's kan leiden is in Enschede in de praktijk gebleken. Indiener begrijpt dan ook niet dat de minister in het instemmingsbesluit niet de voorwaarde opneemt, dat AkzoNobel onderzoekt en rapporteert over de mogelijkheden voor alternatieve mijnbouwhulpstoffen die onschadelijk zijn voor mens én milieu. Ook SodM heeft dit in zijn advies opgenomen en wij onderschrijven dit uitdrukkelijk. Indiener stelt dat de ontwikkeling bodemverontreiniging kan veroorzaken.
		Antwoord	AkzoNobel voert al onderzoek uit naar alternatieve mijnbouwhulpstoffen. De minister vindt dit van belang om in de toekomst schade voor mens en milieu te voorkomen bij eventuele lekkages. Dieselolie wordt gebruikt ter bescherming van de bovenkant van de zoutcaverne en hierdoor wordt bereikt dat het volume en de vorm van de caverne goed kan worden beheerst, waardoor de bodemdaling beperkt blijft en daarmee geen negatieve effecten optreden op de omgeving. Het gebruik van lichtere beschermingsmiddelen dan dieselolie is vooralsnog onderwerp van onderzoek. De minister onderschrijft de wens voor natuurvriendelijke alternatieven als mijnbouwhulpstof, zodat het gebruik van dieselolie in de toekomst mogelijk uit gefaseerd kan

			<p>worden.</p> <p>Daarnaast beperkt de wens voor natuurvriendelijke alternatieven als mijnbouwhulpstof zich niet enkel tot de instemming met het winningsplan Ganzebos Fase 3 en dient de studie naar alternatieve mijnbouwhulpstoffen daarom in ruimere zin plaats te vinden. Op basis van het feit dat AkzoNobel al is gestart met het uitvoeren van deze studie naar alternatieve mijnbouwhulpstoffen in ruime zin, is de minister van mening dat de onderzoeksverplichting niet dient te worden opgenomen als voorwaarde in het instemmingsbesluit op de zoutwinning Ganzebos Fase 3.</p>
3c	004	Zienswijze	<p>Indiener wijst op de verkeerd lopende zin "Gezien de wens voor natuurvriendelijkere mijnbouwhulpstoffen alternatieven omvangrijker is dan de instemming met het winningsplan Ganzebos Fase 3, en (...)."</p>
		Antwoord	<p>Deze zin kan inderdaad tot onduidelijkheid leiden. De zin zal worden aangepast:</p> <p>"Het advies van de Mynraad wordt niet overgenomen als voorschrift in het instemmingsbesluit, omdat de studies voor natuurvriendelijkere mijnbouwhulpstoffen in een bredere context geplaatst moeten worden en het feit dat AkzoNobel al (na overleg met SodM) is gestart met het uitvoeren van deze studies."</p>
3d	R012	Zienswijze	<p>In het ontwerpbesluit verwijst de minister naar de m.e.r.-beoordelingsplicht (Besluit milieueffectrapportage). De minister koppelt deze m.e.r.-beoordelingsplicht aan het Besluit algemene regels milieu mijnbouw. Het Besluit milieueffectrapportage, bijlage 1 categorie 017.2 geeft echter meer procedures aan waarbij deze mer-beoordeling aan de orde kan zijn, en noemt daarbij "een ander besluit waarop afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is". Aangezien op een instemmingsbesluit op een winningsplan afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is, is het voor de indiener niet duidelijk waarom in dit geval geen m.e.r.-beoordelingsprocedure is doorlopen. Indiener verzoekt u dit te verhelderen.</p>
		Antwoord	<p>De winning van aardgas dan wel de wijziging of uitbreiding daarvan is, in gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een gewonnen hoeveelheid van meer dan 500.000 m³ aardgas per dag, een m.e.r.-plichtige activiteit ingevolge artikel 7.2, eerste lid, onder a, van de Wet milieubeheer in samenhang met artikel 2, eerste lid, van het Besluit-m.e.r. jo. onderdeel C.17.2 van de bijlage bij dat besluit. De besluiten waarvan bij de voorbereiding een MER moet worden gemaakt, zijn aangewezen in kolom 4 van onderdeel C.17.2 van de bijlage bij het Besluit-m.e.r. Concreet komt het erop neer dat als m.e.r.-plichtige vergunningen ter zake van gaswinning de vergunning voor een mijnbouwwerk op grond van artikel 40 van de Mijnbouwwet en de vergunning voor een inrichting waartoe een mijnbouwwerk behoort op grond van artikel 2.1, eerste lid, onder e, van de Wabo zijn aangewezen. Het instemmingsbesluit is het Besluit-m-m.e.r.</p>

			niet aangewezen als mer(beoordelings)plichtig, zodat in het kader van dit besluit geen mer-beoordeling behoeft te worden gemaakt. Zie in dit verband ook de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 18 november 2015, (ECLI:NL:RVS:2015:3578 r.o. 15 e.v.)
3e	R006	Zienswijze	Indiener stelt dat de minister niet ingaat op het advies van indiener met betrekking tot de aandacht voor kleine grondwateronttrekkingen in de directe nabijheid van de beoogde boorputten
		Antwoord	Tijdens het aanleggen van boorgaten en leidingen vinden mogelijk tijdelijke kleine grondwateronttrekkingen plaats om de werkzaamheden uit te voeren. Voor het onttrekken en lozen van grondwater zal AkzoNobel een melding of een watervergunning moeten aanvragen en wordt in het kader van deze procedures beoordeeld.
		Conclusie	Gelet op bovenstaande onderdelen van de zienswijzen met betrekking tot natuur en milieu zijn er geen gronden om het instemmingsbesluit Ganzebos Fase 3 te wijzigen, wel wordt de beoordeling op dit punt tekstueel gewijzigd.
4			<i>Overig Communicatie</i>
4a	R006, 0007, 0008, 0009, R010, R012, R013	Zienswijze	Uit de overwegingen in het ontwerp instemmingsbesluit maken indieners op dat hun adviezen als decentrale overheden vanuit strikt juridisch perspectief zijn beoordeeld. Daarmee is er geen ruimte om andere overwegingen aan AkzoNobel mee te geven. Vooral ten aanzien van de communicatieve aspecten constateren de overheden dat de minister dit volledig overlaat aan AkzoNobel en hierover dan ook geen bepalingen opneemt in het instemmingsbesluit. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het advies ten aanzien van het delen van monitoringsgegevens
		Antwoord	Het ministerie voert sinds ruim een jaar overleg met de regio en AkzoNobel over de diverse aspecten van zoutwinning. De minister ziet dit als een belangrijk overleg. In dit overleg wordt onder andere ook het delen van monitorgegevens besproken. De minister hecht belang aan open en transparante communicatie, ook voor wat betreft de resultaten van de monitorings- en bodemdalingsmetingen. De minister stelt tevens vast dat het meetplan en de meetresultaten (inclusief waterpasmetingen) openbaar worden gemaakt op www.nlog.nl (via het tabblad mijnbouweffecten/bodemdaling/geodetische meetregisters en GPS metingen). Voor wat betreft de cavernevorm en dimensies (sonarmetingen) worden door AkzoNobel elk half jaar aan SodM en TNO gegevens aangeleverd. De minister vertrouwt erop dat AkzoNobel bereid is desgevraagd openheid te geven aan de decentrale overheden. Zoals eerder aan de orde is gekomen, worden de meetgegevens over bodemtrillingen daarnaast openbaar gemaakt op de website van het KNMI. Om die reden meent de minister dat het niet nodig is voorschriften aan dit instemmingsbesluit te verbinden over communicatie.
4b	0008, R010, R013	Zienswijze	Als gemeente staat indiener dicht bij haar inwoners en fungeert voor hen als eerste

			<p>aanspreekpunt voor het uiten van zorgen en klachten over de activiteiten van AkzoNobel. Indiener vindt het ongemakkelijk dat zij niet de rol van bevoegd gezag heeft en het ontstaan van deze zorgen buiten haar invloedssfeer valt.</p> <p>Zoals in eerdere brieven aangegeven staat indiener voor de belangen van haar inwoners. Om die te kunnen behartigen wil zij eerder in het proces betrokken worden. Dit past ook in haar streven om als gemeente een grotere mate van zeggenschap over het gebruik van haar ondergrond te krijgen dan nu. In eerdere correspondentie, ook in samenwerking met andere overheden heeft zij dit meerdere malen kenbaar gemaakt.</p> <p>Meer zeggenschap wil niet zeggen dat het de insteek van de indiener is alle initiatieven te blokkeren. Het betekent dat indiener in een vroeg stadium van initiatieven, vanuit het idee van een goed omgevingsmanagement, wil samenwerken en haar kennis van de lokale situatie wil inbrengen om tot betere besluiten te komen. Besluiten die ook op lokaal draagvlak kunnen rekenen. Over hoe een dergelijke samenwerking vorm kan krijgen, gaat zij graag met de minister in overleg.</p> <p>Indiener stelt hierbij de volgende vragen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wat is uw mening over de wijze waarop uw ministerie met de decentrale overheden heeft samengewerkt ten aanzien van de besluitvorming over het winningsplan Ganzebos Fase 3? 2. Hoe kan lokale inbreng in het proces rondom nieuwe activiteiten in de diepe ondergrond in uw ogen bijdragen aan betere besluiten en lokaal draagvlak tot stand te brengen? 3. Hoe kunnen wij een informele samenwerking tussen de rijksoverheid en de decentrale overheden vormgeven, los van de formele taakverdeling uit de Mijnbouwwet?
		Antwoord	<p>De minister hecht waarde aan de betrokkenheid van decentrale overheden, aangezien zij lokale kennis kunnen inbrengen. Zowel ten aanzien van de effecten van de te verwachten bodembeweging op de kwaliteiten van het gebied en de veiligheid van omwonenden als de te verwachten effecten op de aanwezige bebouwing op infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan.</p> <p>Het ministerie voert dan ook sinds ruim een jaar overleg met de regio en AkzoNobel over de diverse aspecten van zoutwinning. Op deze manier wordt getracht lokale overheden te betrekken bij de besluitvorming en de voorbereiding daarvan. Communicatie in het kader van de vergunningprocedure is een verantwoordelijkheid van de minister in samenwerking met AkzoNobel.</p> <p>Daarnaast is met recente wijzigingen van de Mijnbouwwet beoogd lokale overheden meer te betrekken bij de besluitvorming over mijnbouwactiviteiten. Verder is met de wijzigingen beoogd meer aandacht te hebben voor het burgerperspectief. Concreet gaat het voor de</p>

			<p>instemmingsprocedure met het winningsplan om het adviesrecht van gemeenten, provincies en waterschappen. Naast de al bestaande wettelijke adviseurs SodM en de Technische commissie bodembescherming (hierna: Tcbb), worden op grond van de gewijzigde Mbw ook de provincie, gemeenten, waterschappen en de Mijnraad in de gelegenheid gesteld om advies te geven. Ook is bij een wijziging van het winningsplan afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) van toepassing verklaard, waardoor de mogelijkheid van het indienen van zienswijzen is ontstaan. Op 19 december 2017 heeft het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) een informatiebijeenkomst georganiseerd in Beckum om een ieder in te lichten over het winningsplan en het ontwerp-instemmingsbesluit. Het ontwerp-instemmingsbesluit heeft ter inzage gelegen van 8 december 2017 tot en met 18 januari 2018, waarbij u gebruik heeft gemaakt van uw recht om een zienswijze in te dienen.</p> <p>Zoals in het instemmingsbesluit gesteld is communicatie naar de samenleving de verantwoordelijkheid van AkzoNobel. Deze reguliere communicatie is geen onderdeel van het toetsingskader om met een winningsplan geheel of gedeeltelijk in te stemmen.</p> <p>De informatiebijeenkomst van 19 december 2017 in Beckum en de ter inzage periode van het ontwerp-instemmingsbesluit zijn verbeteringen in de communicatie naar de samenleving en decentrale overheden die zich al hebben voorgedaan in de afgelopen periode. Met het recentelijk wijzigen van de Mijnbouwwet is de eerste stap gezet in een verbetering van de relatie met de omgeving.</p> <p>De minister is van mening dat het ministerie op de juiste wijze, zoals beschreven in de Mijnbouwwet de decentrale overheden heeft betrokken bij de besluitvorming over het winningsplan Ganzebos Fase 3.</p> <p>Lokale inbreng kan in het proces rondom nieuwe activiteiten in de diepe ondergrond in bijdragen aan betere besluiten en lokaal draagvlak tot stand te brengen door kennis van lokale omstandigheden in te brengen. Zowel ten aanzien van de effecten van de te verwachte bodembeweging op de kwaliteiten van het gebied en de veiligheid van omwonenden als de te verwachten effecten op de aanwezige bebouwing op infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan.</p> <p>Een informele samenwerking tussen de rijksoverheid en de decentrale overheden, los van de formele taakverdeling uit de Mijnbouwwet, kan worden voortgezet door voortzetting van het overleg met de regio en AkzoNobel over de diverse aspecten van zoutwinning in Twente.</p>
4c	004	Zienswijze	<p>Indiener stelt dat betreffende het winningsplan Ganzebos Fase 3 de communicatie vanuit zowel AkzoNobel, als de minister naar de burgers niet zorgvuldig en publieksvriendelijk is geweest en dat burgers niet gedegen, consistent en transparant worden geïnformeerd over de winning.</p>

		Antwoord	Met de wijziging van de Mijnbouwwet op 1 januari 2017 is een impuls gegeven aan een zorgvuldige en publieksvriendelijke procedure op winningsplannen. Gedurende de procedure heeft de minister zowel de aanvraag als de adviezen gedeeld en is er aandacht besteed aan het voor een groot publiek begrijpelijk maken van deze teksten. Ook is een nadere toelichting op het winningsplan en het ontwerpbesluit gegeven tijdens de informatiebijeenkomst op 19 december 2017 in Beckum tijdens de periode van terinzagelegging van het ontwerpbesluit. De minister herkent zich dan ook niet in het beeld dat indiener schetst.
4d	R012	Zienswijze	<p>Indiener adviseert om AkzoNobel te adviseren om het winningsplan en de daar onderliggende stukken tijdig bij te werken aan nieuwe situaties dan wel ontwikkelingen, zodat onvolkomenheden en onjuiste weergave van de verwachte situatie worden voorkomen. Indiener adviseert om in het instemmingsbesluit de bepaling op te nemen dat Akzo Nobel maatvastе kaarten aanlevert aan de betrokken partijen, zodat een goede toetsing mogelijk wordt. Maten en dwarsprofielen van zowel de boorlocaties als de leidingen moeten inzichtelijk zijn. AkzoNobel moet een gewijzigd winningsplan indienen wanneer er sprake is van een wijziging in:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aanwezige delfstoffen en de ligging ervan; • de duur van de winning; • de wijze van winning alsmede de daarmee verband houdende activiteiten; • de hoeveelheden jaarlijks te winnen delfstoffen; • de bodembeweging ten gevolge van de winning alsmede de daarmee verband houdende activiteiten en de maatregelen ter voorkoming van schade door bodembeweging; • de risico's voor omwonenden, gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan met een risicobeoordeling, <p>Het gewijzigde instemmingsbesluit heeft goedkeuring van de minister.</p>
		Antwoord	Het winningsplan beschrijft de effecten van de wijze van winning, de effecten van de bodembeweging ten gevolge van de winning en de maatregelen ter voorkoming van schade door bodembeweging, de risico's voor omwonenden, gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan. De door AkzoNobel aangeleverde kaarten volstaan ten behoeve van de toetsing op deze aspecten. De door indiener gevraagde gegevens zijn niet noodzakelijk voor de beoordeling van het winningsplan. De minister geeft aan dat in het kader van de benodigde omgevingsvergunning tekeningen voorzien van duidelijke maatvoering en schaal aanduidingen te worden ingediend.
5			<i>Overig Nut en noodzaak</i>
5a	0004	Zienswijze	Indiener weerspreekt de maatschappelijke behoefte aan zout. Indiener benoemt de schadelijkheid van zout. Indiener stelt dat er alternatieven zijn voor de voeding van mens en dier.

		Antwoord	Er is op dit moment een maatschappelijke behoefte aan zout. Steenzout wordt onder andere gewonnen als grondstof voor de chemische industrie, voedingsmiddelenindustrie, landbouw en voor strooizout. Wanneer zout veilig kan worden gewonnen is het wenselijk dit uit de Nederlandse bodem te winnen. Nederland is dan minder afhankelijk van zoutimport.
6			Overig Leidingen
6a	0007, 0009	Zienswijze	Indiener stelt dat AkzoNobel in 2017 30 km nieuwe leidingen heeft willen aanleggen. Hiervan is 25 km gerealiseerd. Tijdens testen bij de laatste 5 kilometer bleken er defecten aan de nieuwe leidingen geconstateerd te zijn. Indiener wil graag antwoord op de vraag welke defecten er geconstateerd zijn. Ook vraagt indiener zich af of er nu wederom 25 kilometer ondeugdelijk materiaal in de grond gedeponneerd is.
		Antwoord	<p>Het winningsplan beschrijft de effecten van de wijze van winning, de effecten van de bodembeweging ten gevolge van de winning en de maatregelen ter voorkoming van schade door bodembeweging, de risico's voor omwonenden, gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan. Het aanleggen van nieuwe leidingen door AkzoNobel maakt geen deel uit van het winningsplan en valt dan ook buiten de reikwijdte van het instemmingsbesluit.</p> <p>Zoals in de beantwoording van Kamervragen over de berichtgeving over lekkages in het nieuwe leidingen netwerk van AkzoNobel (DGETM-EO / 18011423) heeft de minister aangegeven dat AkzoNobel een ervaren en professionele leverancier heeft geselecteerd voor de levering van de leidingdelen. Hierbij zijn afspraken gemaakt over de kwaliteitseisen van de geleverde pijpleidingdelen. De delen die niet voldeden aan de productspecificaties en die abusievelijk toch zijn uitgeleverd door de leverancier, bevinden zich in de sectie van vijf kilometer die momenteel nog niet in gebruik is genomen. Deze sectie heeft de druktesten niet doorstaan vanwege deze defecte leidingdelen. In het grootste deel van het vernieuwde netwerk van transportleidingen (25 kilometer) zijn de druktesten succesvol uitgevoerd.</p>
7			Overig Procedure
7a	0004	Zienswijze	Indiener stelt dat door de minister ongeoorloofd van particuliere gronden gebruik wordt gemaakt zonder dat daar een vergoeding tegenover staat (onder verwijzing naar art 14 lid 1 en 2 van de Grondwet). Indiener stelt dat de minister niet bevoegd is te beslissen over het winningsplan, omdat er gebruikt wordt gemaakt van particuliere gronden.

		Antwoord	Indien er voor het realiseren van voorzieningen voor openbaar nut gronden van particulieren nodig zijn dan wordt alles in het werk gesteld om deze gronden te verwerven. Indien verwerving om welke reden dan ook niet mogelijk blijkt te zijn, is er altijd sprake van een vergoeding voor gebruik. De juridische (privaatrechtelijke) regeling over koop is te vinden in het Burgerlijk Wetboek Boek 7. Deze regels gelden ook voor AkzoNobel. Of AkzoNobel al dan niet gebruik maakt van particuliere gronden is niet vermeld in het winningsplan. Ook is dit geen toetsingsgrond op het winningsplan.
7b	R012, R013	Zienswijze	Indieners stellen dat meerdere (locatie-specifieke) aspecten, welke zij in haar advisering van de voorgenomen winning zij naar voren hebben gebracht, in het ontwerp-instemmingsbesluit vrijwel allemaal buiten behandeling zijn gelaten. De meeste van de adviezen van indieners zijn volgens de indieners niet overgenomen. Sommige zijn volgens de indieners niet behandeld. Indieners vinden dit teleurstellend en merkwaardig, aangezien een dergelijke integrale aanpak door de Mijnraad juist zeer gewaardeerd wordt.
			<p>De Minister deelt de mening dat een integrale aanpak op prijs gesteld wordt. Echter in de beoordeling van de adviezen dient rekening te worden gehouden met het toetsingskader zoals is vastgelegd in art. 36 lid 1 van de Mijnbouwwet. Het winningsplan heeft betrekking op de mijnbouwkundige aspecten van de winning (geologie, winningstechniek, bodembeweging). De minister kan slechts instemming weigeren of daaraan voorschriften en beperkingen verbinden:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. indien het in het winningsplan aangeduide gebied door Onze Minister niet geschikt wordt geacht voor de in het winningsplan vermelde activiteit om reden van het belang van de veiligheid voor omwonenden of het voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan, b. in het belang van het planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, aardwarmte, andere natuurlijke rijkdommen, waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater, of mogelijkheden tot het opslaan van stoffen, c. indien (het winnen van delfstoffen) nadelige gevolgen voor het milieu ontstaan, of d. indien (het winnen van delfstoffen) nadelige gevolgen voor de natuur worden veroorzaakt. <p>AkzoNobel heeft naast het indienen van een winningsplan een omgevingsvergunning aangevraagd voor het oprichten van een mijnbouwwerk (OLO2991385). De effecten op de omgeving worden getoetst via de vergunningprocedure voor een omgevingsvergunning en via een melding per aan te leggen boorgat in het kader van het Besluit Algemene Regels Milieu Mijnbouw (Barmm).</p> <p>Bij de beoordeling van de adviezen is van belang te weten dat de af te wegen belangen en relevante feiten staan in het licht van het volgens de wet te nemen besluit. De adviezen worden</p>

			<p>getoetst en gewogen in het licht van de in de Mijnbouwwet opgenomen toetsingsgronden. Uitsluitend die onderdelen van een advies die relevant zijn voor de beoordeling van een aanvraag aan de hand van de in de Mijnbouwwet opgenomen gronden, kunnen door de minister bij zijn besluit worden betrokken en kunnen eventueel leiden tot voorschriften aan het besluit. De minister heeft alle adviezen opgenomen in het instemmingsbesluit en daarbij is gemotiveerd indien deze niet worden meegewogen op grond van artikel 4:20 van de Algemene wet bestuursrecht. In dit geval is de motivering dat het aspect buiten de reikwijdte valt.</p>
		Conclusie	<p>Gelet op bovenstaande onderdelen van de overige zienswijzen zijn er geen gronden om het instemmingsbesluit Ganzebos Fase 3 te wijzigen.</p>